

АСПЕКТИ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ У ПРОФЕСІЙНОМУ СТАНОВЛЕННІ МАЙБУТНІХ ДЕФЕКТОЛОГІВ

А.В. Воробйова

кандидат педагогічних наук

Херсонський державний університет

На сучасному етапі українське суспільство ставить перед освітою цілі, пов'язані з розвитком нової особистості – носієм загальнолюдських цінностей, здатним до саморозвитку, самовдосконалення та відповідальності за свої дії. Зусилля усіх учасників навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі спрямовані на виховання глибоко моральної, порядної людини, з толерантним, гуманним ставленням до оточуючих. Такі якості є базовими для майбутньої професійної діяльності студентів-дефектологів, чиє робота пов'язана з забезпеченням повноцінного розвитку дітей з особливими потребами. Формування фахових компетенцій таких спеціалістів, разом з отриманням актуальних знань, розвитком умінь, передбачає відповідну мовну підготовку, що сприятиме ефективності соціального супроводу дітей з психофізичними вадами, їх адаптації до життя у суспільстві.

Сучасні підходи до навчання, виховання, включення дітей з особливими потребами у простір соціальної взаємодії прискорили процеси перегляду ключових понять, застарілих словесних штампів, установлення меж використання термінів. На сьогодні метою професійного мовлення дефектолога є ефективний мовний вплив, що здійснюється через підтримку співрозмовника за допомогою комунікативно спрямованої лексики, яка виключає будь-який елемент дискримінації. Процес відмови від вербальної стереотипізації з негативними конотаціями є більш характерним для англійської мови. Так, уникаючи ейджизму, слово *old* змінюють на *elderly*. Прояви сексизму попереджають запровадженням гендерно-нейтральної лексики, відмовляючись від слів *man*, *woman* на користь *person*, *people* (ex. *chairman* → *chairperson*, *laymen* → *lay people*, *the common man* → *the average person*, *policeman* → *police officer*, *mankind* → *humanity*).

Схожа тенденція охоплює слова, що характеризують фізичні й розумові особливості людини (ex. *short* → *vertically challenged*, *fat* → *horizontally gifted*, *blind* → *visually impaired*). Показовою в Америці стала зміна на законодавчому рівні терміну «*mental retardation*» (укр. розумова відсталість) на вираз «*intellectual disability*» (укр. розумове порушення), що зафіксовано у «Законі Рози» від 5 серпня 2010 року (*Rosa's Law*, August 5, 2010). У свій час (у 1950-ті роки) термін «*retarded*» (укр. відсталий) офіційно замінив слово «*moron*» (укр. ідіот), але так і не позбавився важких суб'єктивно-оцінних відтінків. У звичайній розмові, зневажливих фразах слово «*retarded*» вживали для приниження і образи як осіб, що мають, так і для тих, хто не мають інвалідності [3].

Але, остання зміна термінів (*mental retardation* → *intellectual disability*) стала причиною суперечки серед вчених, лікарів дослідників. Проблема пов'язують із

необхідністю клініцистів залишати й використовувати термін «*mental retardation*» для визначення точного діагнозу з характерними причинами, патогенезом, типовими зовнішніми проявами і специфічними структурними порушеннями. Натомість, вираз «*intellectual disability*» не визначає хворобу або ваду, а, скоріше, клінічний стан, характеристику порушень стану здоров'я [1]. Але усі учасники дискусії погоджуються, що у межах загальноживаної лексики – у політиці, адміністративній та законодавчій діяльності – перевагу однозначно слід надавати терміну «*intellectual disability*» [2].

Процеси реформування системи освіти для осіб з особливими освітніми потребами зумовили зміни термінологічної номінації і в українській мові. Український парламент ухвалив законопроект, згідно з яким у 44 законах змінив термін «інвалід» на «людина з інвалідністю». Так, терміни «дитина-інвалід» було замінено, відповідно, на «дитина з інвалідністю». У постанові Кабінету Міністрів України від 23 квітня 2003 р. № 585 слова «які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку» замінено словами «з особливими освітніми потребами»; слова «розумово відсталіх дітей» замінено словами «дітей з порушеннями розумового розвитку». Так, у фаховому мовленні дефектолога відбулися наступні зміни : діти-інваліди → діти з інвалідністю, аномальні діти → діти з особливими освітніми потребами, діти з вадами розвитку → діти з психофізичними порушеннями, розумова відсталість → інтелектуальні порушення і т.і. Такі зрушення однозначно матимуть позитивні наслідки для суспільства, адже, наприклад, відмова від слова «відсталість», що несе значення невідворотності на користь терміну «порушення», що припускає можливість корекції, або відновлення допоможе дітям відчувати себе більш впевнено в суспільстві, знімаючи стереотип «дефективного», «аномального».

Отже, професійне мовлення дефектолога перебуває на етапі становлення, унормування. Саме тому студентам, що вирішили присвятити себе роботі з дітьми з психофізичними порушеннями, необхідно постійно досліджувати, аналізувати, контролювати та доречно використовувати мовний матеріал, правильно вживати фахову лексику.

Література:

1. Carulla L. Intellectual developmental disorders: towards a new name, definition and framework for “mental retardation/intellectual disability” in ICD-11 /L. Carulla //World Psychiatry. – 2011. – 10(3). – P. 175 –180.
2. Carulla L., Bertelli M. 'Mental retardation' or 'intellectual disability': time for a conceptual change. /L. Carulla, M. Bertelli // Psychopathology. – 2008. – 41(1). – P.10 –16.
3. “Rosa's Law”. Washington, D.C.: U.S.G.P.O. 2010. Retrieved from <https://www.govinfo.gov/content/pkg/CRPT-111srpt244/pdf/CRPT-111srpt244.pdf>